

UDK 93/94 • ISSN 0351-3017 • 2020.

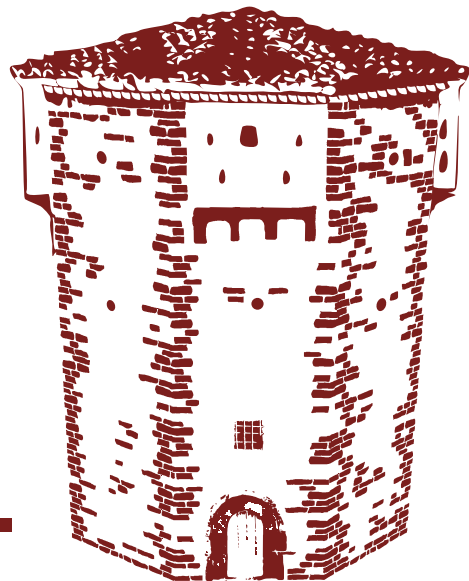
NOVOPAZARSKI ZBORNIK

43

UDK 93/94 • ISSN 0351-3017 • 2020.

НОВОПАЗАРСКИ ЗБОРНИК 43

IZDAVAČ

Muzej „Ras“ Novi Pazar
muzejnp.rs

UREDNIK

Fuad Bačićanin

TEHNIČKI UREDNIK

Avdija Salković

REDAKCIONI ODBOR

Ljiljana Gavrilović, Olga Zirojević, Avdija Salković, Ema Petrović,
Adnan Muftarević, Milan Popadić, Nevena Debljović Ristić, Sait Kačapor,
Naka Nikšić, Fuad Bačićanin, Muradija Kahrović Jerebičanin

LEKTURA

Aida Smajović
Danijela Janković

KOREKTURA

Nadžib Kočan

DTP

Samer Jusović

PREVOD NA ENGLLESKI

Sabina Zejnelagić

ŠTAMPA

„Grafičar“, Užice

TIRAŽ

500 primjeraka

ISSN 0351-3017

Naslovna strana: Kula Motrilja, Novi Pazar.

PUBLISHER

Museum "Ras" Novi Pazar
muzejnp.rs

EDITOR

Fuad Bačićanin

TECHNICAL EDITOR

Avdija Salković

EDITOR BOARD

Ljiljana Gavrilović, Olga Zirojević, Avdija Salković, Ema Petrović,
Adnan Muftarević, Milan Popadić, Nevena Debljović Ristić, Sait Kačapor,
Naka Nikšić, Fuad Bačićanin, Muradija Kahrović Jerebičanin

PROOFREADING

Aida Smajović
Danijela Janković

CORRECTION

Nadžib Kočan

DESIGN

Samer Jusović

ENGLISH TRANSLATION

Sabina Zejnelagić

PRINT

„Grafičar“, Užice

COPY

500 copies

ISSN 0351-3017

Cover Page: Monitoring Tower, Novi Pazar.

SADRŽAJ / САДРЖАЈ / CONTENTS

Fuad Bačićanin PONOVO DILEMA: OSTATI ILI OTIĆI	11
A DILEMMA AGAIN: TO STAY OR TO LEAVE	13
Burhan Čelebić NEOLITSKI ŽIVOT U BIJEDIĆIMA	15
NEOLITH LIFE IN BIJEDICI	34
Драгана Лазић Стојковић ХРОНИЧАР ОМЕР-ЕФЕНДИЈА НОВИЛИ (БОСНАВИ) О ОСМАНСКО-ХАБЗБУРШКОМ РАТУ 1736-1739. ГОДИНЕ НА ТЕРИТОРИЈИ БОСНЕ	35
A CHRONICLER OMER-EFENDI NOVILI (BOSNAVI) OF THE OTTOMAN-HABSBURG WAR IN BOSNIA TERRITORY	52
Dženana Oraovčanin ZNAČAJ I FUNKCIJA OSMANSKIH UTVRDA NA PRIMJERU NOVOPAZARSKE TVRĐAVE	53
THE SIGNIFICANCE OF THE OTTOMAN FORTRESSES IN THE EXAMPLE OF NOVI PAZAR FORTRESS	61
Tarik Haskić, Nesip Pepić KAZA BERANE U SALNAMI KOSOVSKE VILAJETA ZA 1896. GODINU	63
THE ADMINISTRATION UNIT (KAZA) OF BERANE IN KOSOVO VILAYET ANNUALS FOR 1896	85
Redžep Škrijelj UMJETNOST ISLAMSKJE EPIGRAFIKE PEŠTERA	87
THE ISLAMIC EPIGRAPHIC ART OF PESTER	109
Живојин Р. Андрејић КРАЉЕВСТВО СТЕФАНА НЕМАЊЕ II ПРВОВЕНЧАНОГ „КОЈИ ЈЕ ИЗРАСТАО ИЗ БЕДАРА ОНИХ КОЈИ СУ ГОСПОДАРИЛИ СРПСКОМ ЗЕМЉОМ“ И „ВЕЛИКИМ КРАЉЕВСТВОМ ОД ПРВА“	111
THE KINGDOM OF STEFAN NEMANJA AND THE FIRST- CROWNED “WHO GREW UP FROM THE BREASTS OF THE ONES WHO RULED THE SERBIAN COUNTRY” AND “THE FIRST KINGDOM FROM THE VERY BEGINNING”	140

Vera Vukanić, Monika Dudić PALEOBIODIVERZITETSKO NASLEĐE MEZOZOIKA NA POD- RUČJU NOVOG PAZARA (SANDŽAK, ZAPADNA SRBIJA)	141
PALEO BIO-DIVERSITY HERITAGE OF MESOZOIC IN THE AREA OF NOVI PAZAR (SANJAK, WESTERN SERBIA)	154
Naka Nikšić SANDŽAČKI MELOS U MUZIČKIM ZBIRKAMA	155
THE MUSIC OF SANJAK IN MUSIC COLLECTIONS	167
Душан М. Поповић КОНТИНУИТЕТ НАРОДНИХ МУЗИЧКИХ ИНСТРУМЕНАТА СУВОГ ДОЛА СА МУЗИЧКИМ ИНСТРУМЕНТИМА СРПСКОГ ФРЕСКО СЛИКАРСТВА	169
THE CONTINUITY OF FOLK MUSICAL INSTRUMENTS OF SUVI DO WITH THE MUSICAL INSTRUMENTS OF THE SERBIAN FRESCO PAINTING	184
Izet Selek , Vesko Pajković, Zoran Milić MERMERNA BREČA IZ DRAGAČEVA	185
MARBLE BRECCIAS FROM DRAGACEVO	202
Иван Б. Шарчевић АНТРОПОЛОШКО-ЕТНОЛОШКЕ ПРИГОДЕ БЕЗАНЕ ЗА ОДРАСТАЊЕ – ПЕРИОД ПУБЕРТЕТА	203
ANTHROPOLOGICAL- ETHNOLOGICAL CELEBRATIONS RELATED TO GROWING UP- A PUBERTY PERIOD	215
Sabina Zejnelgić, Kimeta Hamidović UTICAJ ENGLSKOG JEZIKA NA KULTURU NOVOG PAZARA	217
INFLUENCE OF ENGLISH LANGUAGE ONTO THE CULTURE OF NOVI PAZAR	225
Semrija Smailović, Mina Mavrić UTICAJ DIMENZIJA KULTURE I REGIONALNOG IDENTITETA NA ODGOJNI STIL RODITELJA	227
THE INFLUENCE OF CULTURE DIMENSION AND REGIONAL IDENTITY ONTO UPBRINGING PARENTS' STYLE	237

Ernad Kahrović MIGRACIONE TEŽNJE NOVOPAZARSKIH STUDENATA POČETKOM 2020. GODINE	239
MIGRATION TENDENCIES OF NOVI PAZAR STUDENTS AT THE BEGINNING OF 2020	254
Selma Slezović Mehović ŽENSKI NARATIV U ROMANU BILIJIA	255
THE WOMAN'S NARRATIVE WITHIN THE NOVEL OF BILIJIA	261
OSVRTI, PRIKAZI / OSVRTI, PRIKAZI / REVIEWS, IMPRESSIONS	
Damir Gruda NOVOPAZARAC IVAN JURJEVIĆ SERBIN UKRAJINSKI NACIONALNI JUNAK	265
IZVEŠTAJI / IZVJEŠTAJI / REPORTS	
Muradija Kahrović Jerebičanin IZVJEŠTAJ O REALIZACIJI PROJEKTA „TRADICIONALNI VEZ SVILENIM KONCEM“	271
Владан Видосављевић, Угљеша Војводић IZVEŠTAJ SA ZAŠTITNIH ARHEOLOŠKIH ISTRAŽIVAŃA LOKALITETA ДУБЉЕ ИЗНАД КУЋЕ У НОВОМ ПАЗАРУ III	273
Vladan Vidosavljević. Fuad Bačićanin ZAŠTITNA ARHEOLOŠKA ISTRAŽIVANJA SEVERNE TABIJE NOVOPAZARSKE TVRĐAVE II	277
IN MEMORIAM	
VASVIJA GUSINAC 1948-2020.	285
МАРКО ПОПОВИЋ 1944 - 2020.	287
NOVOPAZARSKI ZBORNIK, UPUTSTVO ZA PRIPREMU RADOVA	291

ИЗВЕШТАЈ СА ЗАШТИТНИХ АРХЕОЛОШКИХ ИСТРАЖИВАЊА ЛОКАЛИТЕТА ДУБЉЕ ИЗНАД КУЋЕ У НОВОМ ПАЗАРУ III

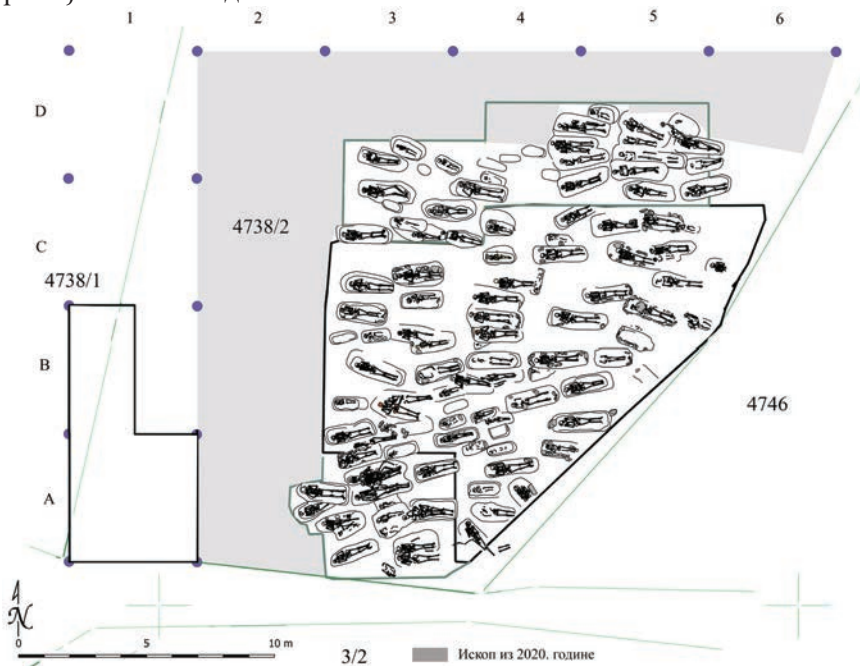
Трећа и последња кампања заштитних археолошких истраживања средњовековне некрополе Дубље изнад куће - која се налази око 250 метара западно од Цркве св. апостола Петра и Павла, у народу познатије као Петрова црква - спроведена је током августа и септембра 2020. године.¹ О досадашњим резултатима и прелиминарним закључцима истраживања на овој некрополи било је речи у извештајима који су раније публиковани (Видосављевић и Војводић 2018: 223-226).

Овогодишња ископавања су била усмерена на оне површине које у претходним кампањама нису истражене, на којима је планирана изградња савремене капеле и пратећих објеката за потребе новог православног гробља. Истражена је линија квадрата А-D/2 и северна половина линије квадрата D/3-6. У оквиру новог гробља истражена је сонда димензија 2x4 метра, дужим странама оријентисана у правцу север-југ. Сонда је постављена јужно од средњовековне некрополе, уз асфалтну стазу савременог гробља, где су, према сведочењу радника гробља, приликом земљаних радова на постављању ограде пронађене људске кости.

Након скидања слоја хумуса дебљине око 0,30 метара у сонди се појавио удробљени глинени лапорац, локално звани криж, и компактна мрка земља. У зони уз северни профил сонде наишло се на канал којим су спроведене електроинсталације за осветљење гробља. Здравницу у сонди чини криж. Покретни археолошки налази заступљени су са свега неколико фрагментованих људских костију и десетак фрагмената керамике који су, чини се, производ 19. века.

1 Заштитна археолошка ископавања су спроведена захваљујући средствима Министарства културе и информисања Републике Србије у износу од 700.000 динара. Руководиоци археолошких истраживања били су Владан Видосављевић, археолог Музеја „Рас“ у Новом Пазару, и Угљеша Војводић, истраживач сарадник Археолошког института у Београду. Стручни консултант пројекта била је Гордана Гаврић, археолог саветник Завода за заштиту споменика културе у Краљеву. Чланове стручног тима чинили су Драгана Вуловић, физички антрополог, истраживач сарадник Археолошког института у Београду, и Јасмина Фортић, археолог музеја „Рас“ у Новом Пазару.

У квадратима А и В/2 откривено је свега пет гробова, док их у квадратима С и D/2 није ни било. Сада се може рећи да је западна граница некрополе ишла дуж западне ивице квадрата С и D/3 и средином квадрата А и В/2. Пет откривених рака у квадратима А и В/2 укопано је у криж. Скелети у њима били су у опруженом положају и оријентисани у правцу исток-запад, са главама на западу. Положај руку је типичан за покојнике сахрањене по православном обреду. Грбови су били без прилога и без надгробних обележја, осим гроба 127 који је откривен тик уз савремени асфалтни пут - у квадрату А/2, у коме је пронађено пет гвоздених клинова.

У северној половини квадрата D/3-6 откривено је тридесет гробова, а у неким од њих је било и више скелета. У квадратима D/3 и 4 испуну гробова чинио је прекопани криж. Источно, у квадратима D/5-6 испуна је углавном била земља светломрке до жуте боје помешана са прекопаним крижом, што указује на сукцесивно укопавање покојника на истом простору. Чини се да је разлог за веома интензивно сахрањивање на Дубљу, без претераног поштовања раније укопаних покојника, била нека пошаст (можда куга), на шта упућују налази креча у испунама рака и преко костију покојника.

Надгробна обележја су била присутна код неколико гробова и чинило их је камење разних облика и величина постављено на месту главе и стопала покојника. У квадрату D/6 преко тела покојника су откривене три грубо обрађене хоризонтално постављене плоче од пешчара, какве се у овим крајевима углавном везују за период од краја 13. до 15. века, (Ердељан 1996:

86) мада се срећу и касније. У квадрату D/5 пронађен је фрагментовани надгробни споменик усадник од трахита у виду антропоморфног крста наглашеног у плитком рељефу. Откривени споменик је највероватније био део композитног надгробног обележја и може се хронолошки одредити у 15. и 16. век (Ердељан 1996: 93; Поповић 1991: 28). Овакав тип споменика среће се на готово свим некрополама у околини Новог Пазара. За плоче са Дубља могло би се рећи да припадају старијој фази сахрањивања. У квадрату D/4 откривен је један усадник од мермера у виду крајње стилизованог људског тела. Време његовог настанка могао би да буде 17. век (Ердељан 1996: 157).

Покојници су у највећем броју случајева полагаани у раке у опруженом положају, оријентисани у правцу исток-запад, са мањим девијацијама ка северу или југу. Главе су биле на западу. Положај руку је типичан за становништво сахрањено по православном обреду и среће се у разним варијантама, али су углавном биле положене на стомаку са десном шаком преко леве. У једном случају је лева рука покојника била постављена преко очију. Око тела неких покојника било је постављано камење, већином речни облаци. Важно је истаћи да су у скоро свим гробовима откривени остаци дрвених дасака којима су покојници били прекривени. Даске су углавном биле постављене у виду конструкције крова на две воде. Дуж њихових ивица било је постављано камење или већи комади крижа како би остале непоремећене приликом затрпавања раке. У мањем броју случајева, преко тела покојника даске су биле хоризонтално постављене.

Покретни археолошки налази су малобројни. У два гроба пронађен је по један гвоздени клин, док је у испуни гроба 147/1 откривена фрагментована наушница рађена од бронзане жице. На једном крају наушнице намотана је тања бронзана жица. Најзначајнији налаз представља бронзани чанкасти новчић из гроба 147/2, који је откривен у квадрату D/5. Из истог гроба потичу и две гвоздене омега пређице пронађене у пределу карличног појаса покојника. Новчић потиче највероватније из 13. века, али ће се тачан датум знати тек након његове конзервације.

Ископавањима спроведеним 2020. године завршено је истраживање простора на којем се планира изградња капеле и пратећих објеката за потребе савременог православног гробља. Досадашњи резултати упућују на закључак да је временски оквир сахрањивања на овој некрополи био од 13. до средине 18. века. Утврђена је и западна граница њеног простирања, док је јужна граница уништена трасирањем пута који води до новог гробља. Пружање ове некрополе у правцу севера и истока није утврђено, на шта је утицало и недопуштање власника суседне парцеле да се на том простору спроведу ископавања. Управо на том делу, на граници двеју парцела, неколико гробова откривених 2018. године имало је другачију оријентацију - у правцу северозапад-југоисток, што наводи на претпоставку да су некрополу наставили да користе становници насеља након примања ислама. Одговоре на ова питања било би могуће пружити искључиво уз наставак истраживања на поменутом простору.

Литература:

1. Видосављевић, В., Војводић, У. (2018). Извештај са заштитних археолошких истраживања локалитета Дубље изнад куће у Новом Пазару. У *Новопазарски зборник 40* (213-216). Нови Пазар: Музеј „Рас“ Нови Пазар. Видосављевић, В., Војводић, У. (2018). Извештај са заштитних археолошких истраживања локалитета Дубље изнад куће II. У *Новопазарски зборник 41* (223-226). Нови Пазар: Музеј „Рас“ Нови Пазар.
2. Ердељан, Ј. (1996). *Средњовековни надгробни споменици у области Раса*. Београд.
3. Поповић, М. (1991). *Себечево и Слатина, остаци средњовековних насеља, некропола и црквина*. У *Новопазарски зборник 16* (28). Нови Пазар: Музеј „Рас“ Нови Пазар.